

La collita en la boira

De prunes i altres fruits saborosos

Quin bell article ens acaba de regalar, com ja és habitual, el professor Jordi Ibáñez sobre les prunes –jo diria– de la vida...! Un cant sentit i, no obstant això, a *tempo da minuetto*, pudorosament allunyat, com sempre, de qualsevol excés de sentimentalisme o grandiloqüència, sobre la grandesa i la misèria del Viure, a Asnières o a Berlín, i a partir de la metàfora, tan universal com infal·lible, del riu (la pel·lícula homònima de Jean Renoir, 1951; per cert, commovedor el retrat de descloure's de la vocació del cineasta al *film* sobre el seu pare pintor de G. Bourdos, 2012).

Amb el seu discórrer, ell mateix fluvial, fent giragonses entre les arts (la fotografia, la pintura, el cinema) i les ciències (la immunologia, la genètica, l'epidemiologia) el text sembla condensar, com en un prisma, totes les suggestions que al seu torn es desprenen del diàleg, no menys bell, obert per les recents col·laboracions de T. Djermanovic, H. Rufat i M. Ara, d'una banda, i d'A. Navarro, de l'altra. Si les imatges de Tarkovsky (*Nostàlgia*, 1983; la darrera escena de *Sacrifici*, 1989) o del danès Hammershøi invocades per les tres primeres són inoblidables, el professor Navarro ens n'ha proporcionat (perquè després diguin que la ciència no és també, en el millor sentit, qüestió d'imaginació!) una altra no pas menys memorable, a mig camí entre *Màtrix* i *Arrival*: la d'una comunitat mundial de científics connectats en temps real a través de la Xarxa, treballant de manera coordinada en el desxiframent a contra-rellotge de l'enrevessada etiologia d'un virus letal.

No em digueu que no els esteu veient, tots amb impol·lutes, sacerdotals bates blanques (el nou clergat) i serrells despentinats (Einstein, encara!), el nus de la corbata (o el mocador de coll) emergint afluijat, amb els ulls clavats en l'infinit, absorts i alhora traginant frenèticament amunt i avall per un laboratori entre l'obrador de l'alquimista (pots de vidre,

alambins, vasos de precipitat) i la sala de control de la NASA a Houston... Un *Think Tank*, però dels de debò! En pocs dies, i al ritme de la lectura dels articles, hem passat successivament de veure com la ciència ens era imprescindible a pensar que les arts no ens són pas menys necessàries. És que, per dir-ho amb la diafanitat d'Adorno el 1931: la tasca de la ciència és descobrir, i la de l'art interpretar (*Actualitat de la filosofia*). I els humans tolerem tan malament els virus com la manca de raons, i en temps de crisi sanitària tant ens cal una vacuna com un per què de tot plegat. Un món sense patògens com una realitat dotada de sentit.

Quan la darrera, o una de les darreres, plagues víriques globals, la SIDA, va fer estralls arreu del planeta, una de les personalitats intel·lectuals més fascinants de tot el segle XX, la nord-americana Susan Sontag, va publicar un assaig titulat *La SIDA i les seves metàfores (1988)* on ampliava les tesis del seu anterior treballar *La malaltia i les seves metàfores (1978)*, escrit arran del diagnòstic i tractament d'un càncer. Amb tots dos llibres Sontag demostrava que, en les societats històriques, totes les malalties han anat sempre acompanyades per una interpretació –generalment negativa i capaç de provocar tantes víctimes com la malaltia mateixa– de la qual calia aprendre també a defensar-se. Val a dir que l'actual trastorn per coronavirus, amb la seva afectació més o menys severa de les vies respiratòries, té també una gran potència simbòlica en tant que compromet aquella funció, la respiració, gràcies a la qual entrem en contacte amb què tantes cultures del passat han considerat com el principi vital (l'aire) i manifestació de l'esperit mateix (l'alè, *ruà*). Trista sort la d'una civilització que, després de negar tota realitat a l'espiritual, ara es veu amenaçada per una pandèmia on els malalts moren justament... per falta d'aire!

En fi, la potentíssima imatge feliçment encunyada pel professor Navarro me n'ha desvetllat una altra d'equivalent en l'àmbit de les arts, igualment portadora d'esperança com la seva. ¿Hem parat esment que, al mateix temps que els científics, aquests dies, confinats a la *terra erma* per l'assot del Covid-19, tancats al seu estudi o gabinet de treball, també centenars d'artistes plàstics, de novel·listes, pensadors, poetes, cineastes, dramaturgs, historiadors, economistes... estan elaborant la seva obra, veritables *abelles de l'invisible*, destriant (i destil·lant) la seva experiència d'aquest inesperat col·lapse del món d'ahir?

Resulta imposant pensar alhora en els Žižek, Sloterdijk, Agamben, Rancière, Morin, Badiou, Carrère, Modiano, Quignard, Michon, Handke, Auster, Coetzee, Ishiguro, Barnes, Cărtărescu, Haneke, Polanski, Guerin, Lacuesta, Godard, Viola, Kapoor..., tots aquests i molts més, centenars, units en una prodigiosa, coral germinació de les obres que, si Déu vol, veurem anar apareixent a la llum pública, una darrere l'altra, com fruits lentament madurats, durant els pròxims mesos, anys fins i tot! A mi, imaginar aquesta rara, singular anyada (la collita del coronavirus), em resulta excitant, summament excitant. Veig portàtils, llums directes, tasses de te damunt la taula, gats a la falda, música de fons, les ulleres de pasta descansant sobre una pila de llibres acabats de consultar... i la dansa frenètica (o no: també la pausa reflexiva o el bloqueig momentani) dels dits sobre el teclat mentre una aranya invisible corre amunt i avall per la pantalla il·luminada deixant el seu rastre negre de lletres o d'ideogrames. I les taules plenes de novetats omplint les llibreries, el degoteig d'estrenes a les cartelleres o els anuncis invitant a visitar les exposicions... Ah! Si Xostakóvitx ens va deixar una Simfonia *Leningrad* composta (almenys en part) durant el setge alemany de la ciutat a la Segona Guerra Mundial, ara mateix, amb la població de mig planeta assetjada per un exèrcit de virus, els Adams, Pärt, Kurtág, Gubaidúlina, etc., potser estan escrivint ja les primeres notes d'una obra (n'imagineu el sobrenom?) enviada a les futures generacions des d'aquesta angoixant incertesa actual –ara també sota una tempesta de foc (sovint creuat) de xifres i estadístiques referides a morts i a contagis. Per donar una mica de sentit a tot plegat. *Que així sigui.*

Eduard Cairol

Professor d'Història i Teoria de l'Art (UPF).